

АКАДЕМИЯ НАУК ЭСТОНСКОЙ ССР
ИНСТИТУТ ИСТОРИИ

ОТ ЭПОХИ БРОНЗЫ ДО РАННЕГО ФЕОДАЛИЗМА

ИССЛЕДОВАНИЯ
ПО АРХЕОЛОГИИ ПРИБАЛТИКИ
И СМЕЖНЫХ ТЕРРИТОРИЙ

Под редакцией
Х. А. МООРА и Ю. Я. СЕЛИРАНДА

M. Schmiedehelmi

koju

ИЗДАТЕЛЬСТВО «ЭЭСТИ РААМАТ» ТАЛЛИН 1966

EESTI NSV TEADUSTE AKADEEMIA
AJALOO INSTITUUT

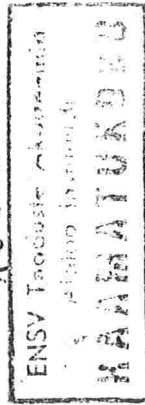
PRONKSIAJAST VARASE FEODALISMINI

UURIMUSI
BALTIMAADE JA NAABERALADE
ARHEOLOOGIAST

Toimetanud
H. MOORA ja J. SELIRAND

Kustin, A. Kuvare

16200

KIRJASTUS «EESTI RAAMAT» TALLINN 1966

Aus derselben Zeit (10.—12. Jahrhundert) stammte die imposante, auf einem hohen Berge erbaute Burg Rudamina im Bezirk Lazdijai (Taf. III: 3). Auf ihr wurden u. a. eine silberbelegte Sprossenfibelf, eiserne Pfeilspitzen und Keramik des 10.—13. Jahrhunderts (Abb. 6) sowie Getreidekörner und Tierknochen gefunden.

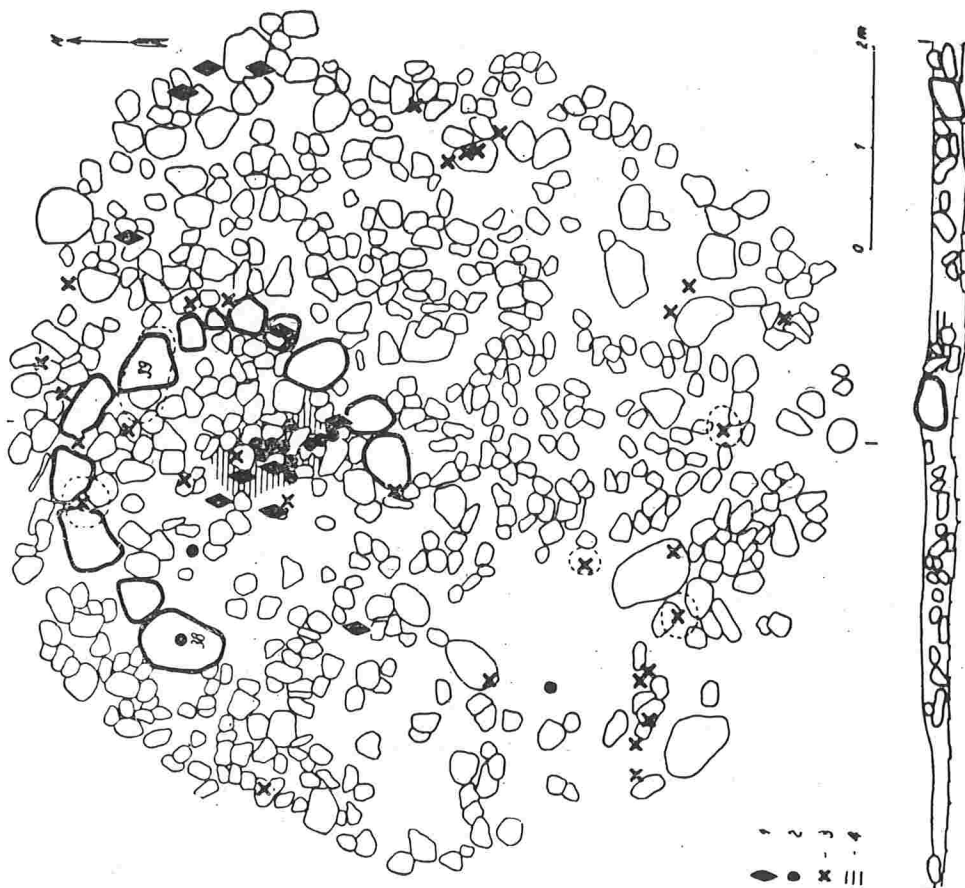
Der in den Burgen und Siedlungen geborgene Fundstoff weist gewisse örtliche Sonderzüge auf, nach denen zu schliessen sie verschiedenen Stämmen der Jatwinger-Sudauer oder Litauer gehört haben dürften. Um die Wohngebiete der einzelnen Stämme feststellen zu können bedarf es jedoch weiterer Untersuchungen nicht nur von Burgen, sondern auch von Grabstätten der ehemaligen Bevölkerung dieses Gebiets.

KIVIRINGKALME KUREVERES SAAREMAAL

AITA KUSTIN

Eesti 11.—13. sajandi materiaalses kultuuris paistavad läänemaa saared Saaremaa ja Muhu silma oma muististe rikkuse ning omapäraga. See väljendub erilistes, ainult Saaremaal levinud muistiseliikides, samuti terves reas kohalikes esemetüüpides. Saarlaste matmisviisi peamiseks eritunnuseks olid kivikalmitud, milles matuseid piiravad kiviringid. Ühte niisugust kalmistut, mis asub Looke-Saaremaal Kurevere küla põldudel, uuriti 1965. aasta suvel. See üsna laialdane, kuid suurelt osalt lõhutud kalmistu koosneb üksikutest eraldi seisvatest kivikuhelikest. Kolmest läbikaevatud kuhelikust vaatleme siin lähemalt ühte (joon. 1).

Selle nagu teistegi kalmete peale oli põllult korjatud ligi meetripaksune kiht kive. Põllukivide eemaldamise järel tuli nähtavale algne mullast ja kividest koosnev kalmekuhelik. Kalmekivid ulatusid põllupinnast umbes 20—30 cm võrra kõrgemale. Kuheliku läbimõõt oli N—S suunas 8,5 m, ristipidi 8 m. Kultuurikihi paksus ulatus 30—40 sentimeetrit, äärte poole see õhenes. Korratu kivilade koosnes 10—40 cm läbimõõduga pae- ja raudkividest, kivide vahel oli mulda ja vähesel määral sütt. Kuheliku põhja-loodeosas ilmnisid 30—85 cm läbimõõduga pae- ja raudkivid, mis olid paigutatud sõrjalt nii, et nende välisäär moodustas peaaegu pideva ringjoone, siseäär jäi aga ebakorrapäraseks. Kiviringi läbimõõt oli 3,6 m. Ringi edelaosa puudus. Et ka kivilade oli seal lünklik, tuleb arvata, et seda kalmeosa on juba enne põllukivide pealepanemist lõhutud. Ringikivide all oli kiviiklibu ja sütt, kivide alumised küljed olid nõgised. Ringi sees oli samasugune väiksematest kividest lade nagu kuheliku muudes osades, kuid süüst mulda, põlenud luid ja leide esines seal rohkem. Nii oli metall-leidude koguarvust (24) $\frac{3}{4}$ kiviringi sees ja ainult $\frac{1}{4}$ sellest väljaspool. Kõik esemed olid katki ja kestvalt tules olnud. Nad paiknesid peamiselt ringi kesk- ja kaguosas. Tähtsamatena tuleks mai-

Joon. 1. Kurevere I kalme.

1 — pronksese; 2 — raudese; 3 — savinõukild; 4 — põlenud luud ja süsi.

nida rauast valjanaaste (leidud nr. 2, 3, 50, 52, 59)¹ ja rihmakandu (49, 51 jt.), pirnikujulise kontuuriga raudpandlaid (9, 54), hoburandsõle ja võtme katkendeid (47), nuga (57) ning S-kujuliste lülidega varrasahelikku (13). Idapoolse ringikivi all oli mingi

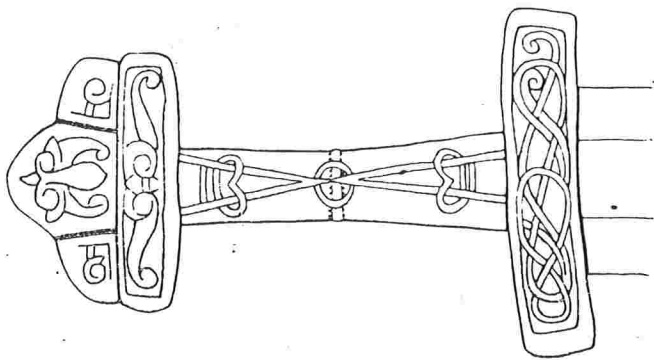
¹ Leidud AI 4368 : 1—59.

pronkseseme, arvatavasti rihmakeele katkend (25). Suurima läänepoolse ringikivi alt leiti keskelt kokkumurtud mөөk (joon. 2). Mөөga käepide ja teramiku tipp asetseid lõuna suunas. Käepide on ilustatud hõbetauseeringus taim- ja ruunikivistili laadis loomornamendiga, millest osa on kullatud. Olgu märgitud, et teisi kuldamisjälgedega mөөku pole Eestist varem leitud. Kõik mainitud esemed pärinevad 11. sajandi teisest või 12. sajandi algupoolest ja on tüüpilised jõukate saarlaste kalmepanused. Eriti hinnaline mөөk kõneleb sellest, et tegemist on silmapaistvalt rikka mehe matusega.

Sama panustekompleksi hulka kuulub tõenäoliselt ka kullunud vööringas (10) ja silindriline surulukk (16), mis asetseid kuheliku lõhutud edelaosas. Kiviringist kirde pool oli meeste noatupe otsanaast (18), kuheliku kirdeserval paiknes rullots-tega hoburaudõõlg kaarele lükitud sõrmusekujulise spiraaliga (35) ja pronkstraadiga mässitud varraslül katkend (7). Nende esemete seos surnud mehe panustega pole kindel, kuid veel vähem alust on oletuseks, et selles kalmes oleks olnud teine matus.

Kalmest leiti 183 savinõukildu, millest $\frac{1}{3}$ saadi kiviringi seest, peamiselt selle põhjaosast ja põhjapoolsete ringikivide alt, $\frac{2}{3}$ aga paiknes kuheliku ääresades, eriti lõuna- ja edelaservas. Enamik kilde asetseis paari kuni viiekümne kaupa üksteise lähedal koos (8, 12, 24, 39, 46). Kõik killud pärinevad käsitsi vormitud lamedapõhjalistest, veidi väljapoole pööratud võrikuga nõudest; mõne nõu kumer õlg on olnud ilustatud geomeetrilise joonornamendiga. Põlemisjälgi ühelgi killul ei ole, ka on nende paiknemine kalmes hoopis teistsugune kui metallesemetel. Seepärast ei saa neid tavalisteks panusteks arvata. Ilmselt on nad pärit nõudest, millega kalmele on toodud toitu kas matus-tele järgnenud peieteks või surnu hilisemate mälestamiste puhukudeks. Seda näikse kinnitavat ka toiduajätmed — üksikud põletamata loomaluude tükid, mis olid siin-seal savinõukildude lähedal.

Matuste käiku võib kujutleda üldjoontes järgmiselt. Surnu riietati ja ehiti pidulikult, talle anti kaasa ta isiklik varandus — mөөk ja võib-olla ta varakirstu sümbolina lukk ning võti; samuti pandi talle kaasa valjad, mis pidid esindama ratsahobust. Põletamine toimus kalme eemal. Otsustades väheste tugevasti deformeerunud luude ja poolleidi sulanud metallesemete järgi põletati surnu suurel tuleriidal. Põletamisest järelejäänud luud ja esemed koguti kokku ning toodi kalmekohale. Nagu näitavad nõrgised kivid ja söetükid, tehti kalmele enne matuseid tuld, et maapinda «puhastada». Maapinnas olevad kivid jäeti paigale, surnu põletamisest jäänud

Joon. 2. Hõbedaga ilustatud mõõgapide Kurevere I kalmest (AI 4368:38; 1/2 loomul. suur.).

säilmed puistati nende vahele ja matmiskoha ümber asetati ringikujuliselt suured kivid. Tules terveks jäänud mõök murti keskelt kokku ja kaeti suurima ringikiviga. On tähelepandav, et kõigis seni uuritud Saaremaa kiviringiga kalmetes on suured panused, nagu odad, vikatid jm., alati tahtlikult vigastatud ja ringikiviga kaetud. Ka mõõga asend pikkussuunaga N—S on arvatavasti traditsioonipärane. Nimelt oli ka teine terve mõök, mis saadi Ida-Saaremaalt Viltina kivikalmest², samuti kokku murtud ja asetses kivi all, käepide lõuna suunas. Luud ja panused kaeti mulla ja väiksemate kividega nii, et matmiskohale tekkis väike kuhelik. Kuna savinõukilde esines niihästi ringikivide all kui ka kuheliku ääres ja ülemiste katekivide vahel, siis võib arvata, et peisedid peeti kogu matuste välitel, alates kalmekoha ettevalmistamisest kuni kuheliku valmimiseni.

Samal viisil olid surnud maetud ka teistesse 1965. aastal läbikaevatud kuhelikesse. Vahe oli ainult selles, et kiviringi neis kalmes ei leitud. Et III-ndast kuhelikust vähemalt pool

2 AI 3884 : 2925.

oli hävitatud, siis ei saa kindlasti öelda, kas seal kiviring on olnud või mitte. II kuhelikku oli maetud naine³, III-ndasse mees⁴. Leiumaterjali järgi kuuluvad mõlemad 11. sajandi teise poole või 12. sajandi algupoole.

Möödunud sajandi teisel poolel, arvatavasti 1874. aastal, kaevas Kurevere kalmistut Kuressaare asjaarmastaja-arheoloog J. B. Holzmayer. Tema kirjeldab lähemalt kahte kuhelikku, milles kummagi oli kiviring ja mis sisaldasid metallesmeid.⁵ Ühest kuhelikust leiti hõbedast hoburaudsõlg pahaga kaarel, hõbetatud ripats, mitu laia, kitsenevate otstega käevõru, vööketi katkend jm., mis annavad tunnustust maetud naise tähelepandavast jõukusest. See kalmne kuulus 12. sajandi teise poole.⁶ Teine kuhelik sisaldas arvatavasti kahe eri aegadel maetud surnu põletussäilmeid. Siit leiti ažuurne linnumotiiviga ilustatud naast, odaots ja kolme kodaraga rihmajagaja, mis pärinesid mehelt. Ristpeaga rinnanõel, mille harud olid ühendatud, ja rõngassõlg pärinesid 13. sajandist ning kuulusid naisele või lapsele. Odaotsa asend kiviringi edelääres näitab, et ringiga oli piiratud varasem, mehe matus. Vanim mehepanustest on skandinaaviapärase naast, mis kuulub 7. sajandisse.⁷ Saaremaal võidi seda muidugi kanda ka mõnevõrra hiljem. Kuna Kurevere kalmest on saadud veel teisigi 7.—9. sajandisse kuuluvaid esemeid⁸, siis pole võimatu, et mehe matmine juba nii vara aset leidis. Seda oletust toetab ka asjaolu, et Muhumaal Mäla kalmes, mille rikkalik inventar on dateeritud 8. sajandisse⁹, oli põhiliselt samasugune kiviring nagu Kurevereski.

3 AI 4368 : 60—136

4 AI 4368 : 137—161.

5 J. B. Holzmayer, Osiliana III. Verh. GEG X, Dorpat 1881, lk. 16—20.

6 Enamik J. B. Holzmayeri väljakaevatud leidudest on kadunud, osa säilib AI K 75.

7 B. Norman, Die Verbindungen zwischen Skandinavien und dem Ostbaltikum in der jüngeren Eisenzeit. Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien Handlingar, del 40 : 1, Stockholm 1929, joon. 35, lk. 36.

8 Skandinaaviapärase naast, pildist. Norman, joon. 39 ja moonikujuliste nuppudega ambsõle katkend (AI 2000 : 4). Olgu märgitud, et 1877. a. kaevas kolme Kurevere kuhelikku C. G. v. Stevers (leidud AI 2000 : 1—5), rida esemeid on kogutud seal juhuslikult (AI 2805 : 1—11, 3822 : 452).

9 Holzmayer, lk. 25—31; A. M. Tallgren, Zur Archäologie Estis. II. Von 500 bis etwa 1250 n. Chr. Acta et Commentationes Universitatis Dorpatensis B VIII : 1, Dorpat 1925, lk. 18; M. Schmedhelm, Einige Funde der mittleren Eisenzeit in Estland. Księga Pamiątkowa ku uczczeniu siedemdziesiątej rocznicy urodzin prof. dr. Włodzimierza Demetriewicza pod redakcją prof. dr. I. J. Kostrzewskiego. Biblioteka prehistoryczna, tom I, Poznań 1930, lk. 318—329.

Vanemaid teadaolevaid kiviringide taolisi moodustisi on tähele pandud Valjala Kirikuküla kalmistus. Neljast läbikae-
vatud raunast oli neid kahes.¹⁰ Ühe ümmarguse rauna põhjas
oli 2 m läbimõõduga ring, mis aga matustega ei paistnud seotud olevat. Teises piklikus raunas oli ring täidetud nõrgise mul-
laga, leide esines ringikivide ääres ja kaugemal. Ka selle ringi
otstarve jäi ebakindlaks. Ringide kõrval esines neis kalmistes ka
poolringe ja kaarjaid kiviridu. Arvestades äärmiselt nappi
leiumaterjali võib kõnesolevaid raunu dateerida tinglikult
I aastatuhande algupoolde. Kurevere ja Mäla kiviringidega
Kirikuküla ringid võrreldavad ei ole. Teistes Saaremaal seni
uuritud I aastatuhande algupoolde kuuluvais kalmistes pole
kiviringe tähele pandud, kui mitte arvestada Karuste kivi-
kirstkalmet Sõrves, mis pärines 1.—2. sajandist.

II aastatuhande algussajandeile on kiviringid väga iseloo-
mulikud; neljast viimastel aastakümnetel uuritud kalmistust
esines neid kolmes, nimelt Käkus, Viltinas ja Randveres. Peale
selle on J. B. Holzmayer leidnud 1872. aastal Muhus Päälda
kivikalmes ühe ja 1874. aastal Kaarma Loona kalmes samuti
ühe kiviringi.¹¹ Päälda ringiga kalme kuulub 12. sajandi lõppu
või 13. sajandi algupoolde, Loona kalme 11.—12. sajandisse.
Kõige järjekindlamalt on kiviringidega matuseid piiratud
Käku kalmistus, mille seni läbiuuritud ala pärineb 11.—12.
sajandist ja kus nähtavale tuli 11 ringiga ning ainult 4 ilma
ringita matmiskohta. Ringe oli nii meeste kui naiste matmis-
kohtadel, paari suuremase ringi olid maetud mees ja naine.

Ulatulik, tervelt läbikaevatud Viltina kalmistu sisaldas ühe
terve ja 7 või 8 osalist kiviringi, mis paiknesid peamiselt kal-
mistu idaosas ja pärinesid 11.—12. sajandist. Kaks osalist kivi-
ringi kalme kagusopis on veidi hilisemad, kuuludes 12. sajandi
lõppu või 13. sajandi algusse. Viltinas olid ringid tehtud hoole-
tumatult kui Käku kalmistus. Katkendlike ringide hulga järgi
võib arvata, et mõnikord ringi vahest ei ehitatudki lõpuni
valmis, seda enam, et Viltinas juba kalme rajamisest peale
matuste enamikku kiviringiga ei ümbritsetud. Suhteliselt väike
Randvere kalmistu sisaldas vähemalt 5 osaliselt säilinud kivi-
ringi, mis kõigiti sarnanesid nii Viltina kui Kurevere kalmistu
ringidega.¹²

Kirjeldataud Saaremaa kiviringidele pole täpseid vaseid
mujalt teada. Eesti mandril, eriti lääneosas, on küll kivikalmis-

¹⁰ E. Ariste ja M. Schmiedehelmi aruanded Kirikuküla Tansi-Jaani
kivikalme kaevamisest 1941. aastal AI-s.

¹¹ Holzmayer, lk. 10—13, 31—39.

¹² A. Kustin, Randvere kivikalmitu Saaremaal. Muistsed kalmed
ja aarded. Arheoloogiline kogumik II, Tallinn 1962, lk. 58—67.

tuid, kuid kiviringid neis puuduvad. Samuti esineb Kuramaa
liivlastel lamedaid ning kuhelikutaolisi kivikalmeid, ent neiski
ei ole leitud ringe. Seda ei tundnud ka Lääne- ja Lõuna-Soome
hõimud, kes muidu sageli surnuid kivikalmetesse matsid.

Kõige lähemaid paralleele võime ringiga piiratud kalmeile
leida Ojamaalt.¹³ Seal on kiviringid umbes niisama suured ja
samuti korrapärase välisküljega nagu Saaremaal. Aga peale
põletusmatuste sisaldavad Ojamaa kalmed ka laibahaudu; surnu
on maetud puu- või kivikirstus, mõnikord on hauda piiranud
kivid või postid. Ojamaal on ringi keskel sageli kivituumik,
mida Saaremaal üldiselt ei esine.¹⁴ Rootsi arheoloog M. Sten-
bergeri järgi tekkis kiviringiga kuhelikkalme Ojamaal 4.—5.
sajandil ja sai 6.—7. sajandil eriliseks kohalikuks traditsiooni-
liseks kalmekujuks. Arvestades Ojamaa kiviringide vanust ja
nende ehituse mõningaid iseärasusi, samuti püsivat suhtlemist
mõlema saare rahva vahel, paistab võimalikuna, et ojamaa-
laste matmisviis saarlaste kalmete kujunemisele teatud mõju
avaldas ja matmiskoha kiviringiga piiramise tava levikut kii-
rendas. Pealegi ei ole seni teadaoleva materjali alusel võimalik
kindlasti väita, et kalmete piiramist kiviringiga oleks Saare-
maal esinenud juba I aastatuhande algupoolel ja et see tava
põlvneks veelgi varasemaist kivikirstkalmetest. On võimalik,
et kiviringidega kalmeid tuli ette juba I aastatuhande teisel
poolel, kuid lõplikult tõestatud see veel ei ole.

Kuigi Saaremaale iseloomulik tava piirata matus kiviringiga
võis tekkida osalt väliseil eeskujudel, pidid selle juurdumiseks
ja levimiseks olema kohalikud eeldused. Meil on rohkesti and-
meid Saaremaa ainelise kultuuri tähelepandava tõusu kohta
I aastatuhande teisel pool. Sellest annab tunnistust kiiresti
suurenev kalmete arv, mis võrreldes eelneva perioodi vastavate
muististe arvuga kasvas kahekordseks. Arenesid mitmed küm-
ned uued esemetüübid. Need viitavad ühtlasi tihenevatele
ühendustele naabritega, semgalite, kuršide, Kuramaa liivlaste
ja ojamaalastega. Materiaalse kultuuri silmapaistva tõusu eel-
duseks oli majanduse, eeskätt maaviljeluse areng. Majanduse
areng omakorda ei võinud mõju avaldamata jätta ühiskond-
likele suhetele. Toimus kiire sugukondliku korra lagunemine,
kogukonnast eraldusid üksikud jõukad pered ja süvenes ühis-

¹³ M. Stenberger, Das Gräberfeld bei Ihre im Kirchspiel Hellvi
auf Gotland. Der wikingzeitliche Abschnitt. Acta Archaeologica, vol.
XXXII, 1961, Kopenhagen 1962, lk. 9—30.

¹⁴ Kui usaldada J. B. Holzmayeri kirjeldusi, võiks niisugust tuumikut
oletada Mäla ja Päälda kalmistus. Mõned suured nõrgised paeplaadid olid
püstakile Kurevere II kuhelikus, kuid seal polnud kiviringi.

kondlik-majanduslik diferentseerumine. Üksikmatuste piiramine kiviringiga on ilmselt selle protsessi üheks kaudseks väljenduseks. See traditsioon saavutas oma kõrgpunkti 11.—12. sajandil, selle juured peituvad aga eelneva aastatuhande ühiskondlikus arengus.

КУРГАН С КАМЕННЫМ ВЕНЦОМ В КУРЕВЕРЕ НА ОСТРОВЕ СААРЕМАА

АЙТА КУСТИН

Резюме

Каменные могильники 11—13 веков на островах Сааремаа и Муху отличаются от подобных могильников материковой части Эстонии тем, что в них отдельные погребения нередко обложены венцом из крупных камней и тем самым выделяются из массы остальных захоронений. Автор вскрыл в 1965 году в Куревере на западе острова Сааремаа 3 плоских каменных кургана, из которых один, содержащий остатки трупосожжения мужчины, был обнесен каменным венцом (рис. 1). Погребение сопровождалось богатым инвентарем, включающим, между прочим, ценный меч, рукоять которого была отлита на серебром и частично позолочена (рис. 2). Погребение датируется второй половиной 11 века или первой половиной 12 века. Обычай обносить отдельные погребения венцом из камней возник на названных островах, возможно, уже во второй половине I тысячелетия. Хотя возникновению этого обычая могло способствовать существование подобных могил на соседнем острове Готланд, его распространение объясняется, в основном, наличием местных предпосылок. Наблюдения с конца I тысячелетия быстрый подъем хозяйства обусловил углубление социальной дифференциации общества и повел к постепенному выделению малых семей из общины. Выражением этого процесса, очевидно, было и появление погребений, огражденных от массы других могил.

EINE GRABANLAGE MIT STEINRING IN KUREVERE, INSEL SAAREMAA

АЙТА КУСТИН

Zusammenfassung

Die Steingräberfelder des 11.—13. Jahrhunderts auf den Inseln Saaremaa (Osel) und Muhu (Moon) weichen von den gleichzeitigen Steinsetzungen Estlands u. a. darin ab, dass hier die einzelnen Brandbestattungen nicht selten mit einem Ring aus grösseren Steinen umgeben sind und somit von den übrigen Beisetzungen abgesondert erscheinen. Die Verfasserin hat im J. 1965 in Kurevere, an der Westküste Saaremaas, drei flache Steinhügelgräber untersucht. In dem einen dieser

Hügel, der eine Männerbestattung barg, fand sich ein Steinkreis (Abb. 1). Das Grab war reichlich mit Beigaben ausgestattet und enthielt u. a. ein kostbares Schwert, mit silberverziertem, teilweise vergoldetem Griff (Abb. 2). Der Hügel gehört in die zweite Hälfte des 11. Jh. oder in die erste Hälfte des 12. Jh. Der Brauch einzelne Bestattungen mit einem Steinkreis zu umfrieden kam auf den genannten Inseln möglicherweise schon in der zweiten Hälfte des 1. Jahrtausends vor. Obgleich zum Entstehen dieses Brauchs gotländische Vorbilder mitgewirkt haben mögen, ist die Verbreitung dieser Erscheinung im Grunde genommen doch durch das Vorhandensein örtlicher Bedingungen zu erklären. Der am Ende des 1. Jahrtausends einsetzende Aufschwung der Wirtschaft führte zu einer tiefgreifenden sozialen Differenzierung der Gesellschaft und zum allmählichen Ausscheiden einzelner Kleinfamilien aus Sippe und Dorfgemeinde. Dies fand seinen Ausdruck offenbar auch in der Absonderung der Bestattungen einzelner wohlhabender Leute.

Scientific publications:

- Kuiv, M.** 1991. Estonian Clasp Buttons. - Kontaktstencil 34. Kommunikation. Rapport fra Kontaktseminaret pa Mons Klint den 7. til 13. oktober 1990. Kobenhavn. Pp. 21-33.
- Mägi-Lõugas, M.** 1993. Vikingatida lokala och Skandinaviska ornamentalmotiv i Estland. - Folkvandrings- och äldremedeltida symposiet i Lidköping, 12-13 september 1992. Lidköping. S. 127-134.
- Mägi-Lõugas, M.** 1994. Eesti viikingiaegsed hoburaudsõled ja nende ornament. (Estonian Viking-Age Penannular Brooches and their Decoration) - TA Toim. Humanitaar-ja Sotsiaalteadused, 1994, 43, 4, pp. 465-484.
- Mägi-Lõugas, M.** 1994. On the Relations between the Countries around the Baltic as Indicated by the Background of Viking Age Spearhead Ornament. - Fornvännen, 1993, 4, pp. 211-221.
- Mägi-Lõugas, M.** 1995. Eesti viikingiaegsed käevõrud ja nende ornament. (Estonian Viking Age Bracelets and their Decoration) - Muinasaja Teadus, 3. Eesti arheoloogia historiograafilisi, teoreetilisi ja kultuuriajaloolisi aspekte. Tallinn. Pp. 271-325.
- Mägi-Lõugas, M.** 1995. Iila matus. Arheoloogilised kaevamised paberil. (Viking Age Grave at Iila. Archaeological Excavations on Paper) - TA Toim. Humanitaar-ja Sotsiaalteadused, 1995, 44, 4, pp. 516-531.
- Mägi-Lõugas, M.** 1996. Archaeological excavations at Tõni ja Tuulingumäe, Saaremaa. - TAT, Sotsiaal- ja Humanitaarteadused, 1996, 4.
- Mägi-Lõugas, M.** 1997. Districts and centers in Saaremaa 1100-1400. - Acta Visbyensia, 11. In print.
- Lõugas, V.; Mägi-Lõugas, M.** 1994. Investigation of Ancient Monuments at Põide 1991 - 1992. - TA Toim. Humanitaar-ja Sotsiaalteadused, 1994, 43, 1, pp. 27-33.
- Lõugas, V.; Mägi-Lõugas, M.** 1994. Excavations at Põide Stronghold Finished. - TA Toim. Humanitaar-ja Sotsiaalteadused, 1994, 43, 4, pp. 390-392.